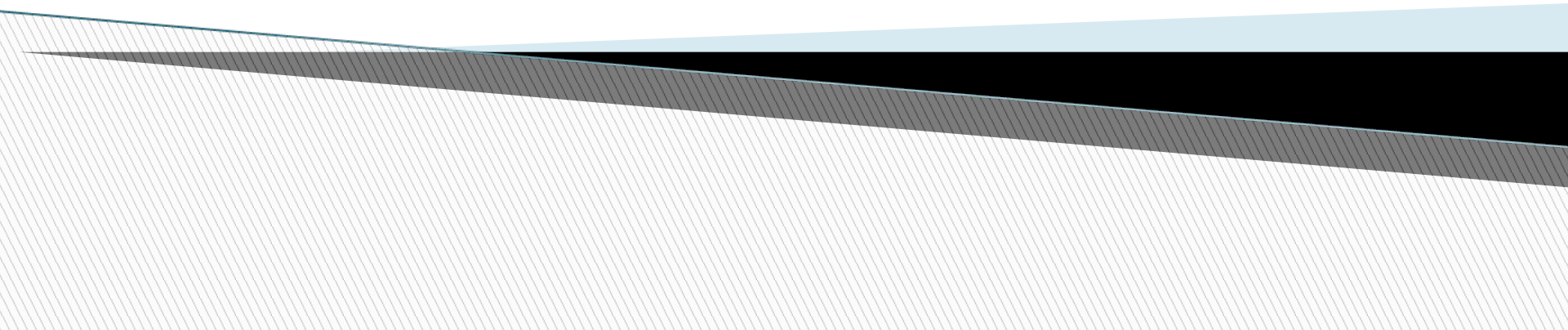

Антонимнар

5нче сыйныф.

Антонимнар — капма-каршы мәгънәле сүзләр.

- ▣ *Атадан күрөп ул үсә - анадан күрөп кыз үсә.*
- ▣ *Надан булып туалар, галим булып үлөләр.*

- ▣ *Антонимнар парлашып килеп, парлы сүз ясый.*

Парлы сүз составындагы сүзләр берүк сүз төркеменнән була.

Бу бәйрәмгә олысы-кечесе жыйелды.

Базарда алыш-биреш күп булды.

Антонимның мәгънэләре

Урын, вакыт

көн-төн, уңда-сулда, югары-түбән

Билге.

зур-кечкенә, озын-кыска, батыр-куркак

Женес.

егет-кыз, ир-хатын, әтәч-тавык

Эш-хәрәкәт.

елау-көлү, бару-кайту, керү-чыгу

▣ **Антонимнар**, шартлы рәвештә, даими һәм очраклы антонимнарга бүленә. *Даими антонимнар* контекстан тыш та антоним буларак кабул ителә. М-н: **бар-юк, ата-ана, көн-төн** һ.б. *Өчраклы антонимнар* сүзтезмә, жөмлә яисә текст эчендә генә капма-каршы мәгънә ала.

М-н: **Әни назлап ышандыра,**
 Әти-кырыслык белән...
 Нәтижәгә ирешәбез
 Минем тырышлык белән.
 (Ш.Галиев)

Антонимнарның төзелеше

- Тамыр. Ата-ана, ак-кара, юк-бар, кил-кит.
- Ясалма. Көзге-язгы, эчке-тышкы, ачык-ябык, байлык-ярлылык.
- Парлы. Барыр-бармас, килер-килмәс.

Антонимик мөнәсәбәтле фразеологик әйтелмәләр

- Күңел төшү- күңел күтәрелү.
- Кәеф китү- кәеф килү.
- Борын төшү- борын күтәрелү.

Антонимнарның синонимик рәте

- **Калын- юка, нәзек.**
- **Шатлык- кайгы, хәсрәт.**
- **Акыллы- юләр, исәр.**

Антонимнар ни өчен кулланыла?

- ▣ **Сөйләмгә серлелек өстәү һәм гомумиләштерү өчен.**

Акка кара тиз йога .Иске авыздан яңа сүз.

- ▣ **Уй – фикерне читләтеп әйтү өчен.**

Ачы белән төзәтәләр, татлы белән бозалар

- ▣ **Сөйләмнең көчен, сәнгатьлелеген арттыру өчен.**

Күп исле гөлләр арасында

Бер иссез гөл исле булган.

Күп иссез гөл арасында

Бер исле гөл иссез калган.

- ▣ **Әйберләргә, күренешләргә чагыштыру, каршы кую өчен.**

Гыйлемсез- бер яши, гыйлемле мең яши.

Антонимнарны табарга

1. *Хан жсыены – зур табын-*

Бер шаулады , бер тынды,

Туктамыштай олы хан

Бер утырды, бер торды. (“Идегэй” дастаныннан)

2. *Көне буге караса да,*

Көзгедән бер дә туймый.

Чәчләрен әле тегеләй.

Әле болайга тарый.

3. *Бар иде, ди, юк иде, ди*

Ач иде, ди , тук иде, ди

Бер авылда бер агай. (Такмаза)

Антонимнарыны табып , төрен билгеләргә

1. Әти кеше кап-кара мыегы астыннан ап-ак тешләрен ялтыратып
 елмайды.
 2. Мин ул кичергән кыенлыкларның, яхшы яки ха та эшләренең,
 шатлык- хәсрәтләренең күбесен белмидер, шәт.
 3. Алай да кайсысы чукыды соң әле күгәрченнәрнең?
 Анасымы, әллә атасымы?
 4. Ай киткән, ел киткән, балта сабы кадәр генә жир киткән.
 5. Ата-ананы тыңлаган — адәм, тыңламаган әрәм булган.
-